

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

1898

Ny följd ↔ I årg.

Häft. 2

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR

SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

ORGAN FÖR

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET,
FÖRENINGEN FÖR VÄLGÖRENHETENS ORDNANDE
OCH FÖRENINGEN HANDARBETETS VÄNNER

REDAKTÖR: *LOTTEN DAHLGREN*

↔ INNEHÅLL ↔

LILLY ENGSTRÖM: Sommarkdagar i Lappland. I.
LYDIA WAHLSTRÖM: Ett gammalt porträtt. Poem.
Litteratur: K. E. J.: När seklet var ungt af Cecilia Bååth-Holmberg. —
K. E. J.: Skyttes på Munkeboda af Mathilda Malling. — S—D: Jungfru-
Jan af K. E. Forsslund. — S—D: Drömmar af Olive Schreiner.
Notiser från bokmarknaden.
Föreningsmeddelanden.
Från skilda håll.
Genmäle. — Svar på genmälet.

Obs! Anmälan å omslagets sista sida!

Fröken Kristine Dahls
rationella Underkläder
 såsom Chemiletter, Bröstband, delade Kjolar m. m.

samt
Svenska Dräkthereformföreningens Underkläder
i K. M. Lundbergs Bosättningsmagasin
 och *Almedahls Fabriks Försäljningsmagasin*
7 Storkyrkobrinken 7
STOCKHOLM.
Priskuranter franco på begäran.

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

☞ Allt arbete utföres noggrant och af bästa material. ☜
 Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. GUST. PETTERSSON,
 52 Drottninggatan 52.

Väfgarner

af ylle och bomull, Linnegarn af Almedahls till fabrikspris, Kostyngarn,
 Mattvarp, Crèmevärgadt Fiskegarn till Gardiner; Fiskredskapsgarn, Väfske-
 dar m. m., allt till lägsta priser

AXEL HINDERSONS Garnbod,
Hötorget 13. Filial: Götgatan 18.

Läderplastik.

Alla slags verktyg för läderplastik säljas billigast hos

PER FROM, Stockholm,
26 Mästersamuelsgatan 26.

OBS! Saxar, knifvar och skridskor slipas.

Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå 54 Drottninggatan mottagas anmälningar till inträde i Förbundets

Sjukkassa.

Äfven personer, som icke äro medlemmar af Förbundet, kunna blifva delegare i densamma.

Äkta COLLODIN.

Tillförlitligaste

och af **Tusentals personer bepröfvadt** medel mot liktorner, vårtor, hudhårdnad och nagelträng.

Obs, alltid denna inregistrerade etikett som garanti för varans äkthet.

INTYG:

Undertecknade, som använt Herr Axel Litströms Colloidin mot liktorner och kylknölar, ha funnit medlet fullt motsvara sitt ändamål, och kunna det derföre hos enhver till det bästa rekommendera. Amål den 3 maj 1886.

I. G. Geijer. A. Ljungberg,
 Rådman.

Undertecknad, som varit besvärad af en mängd vårtor, har genom användandet af »Collodin» från Apotekaren Herr Axel Litström i Falun, blifvit från dem helt och hållet befriad; hvarföre jag omnämnda medel hos enhver till det bästa rekommenderar.

Motala & Nykyrke d. 27 aug. 1886. August Acén, Handlande.

Säljes hos Parfym- och Bokhandlare i flaskor å **60 öre** och **1 krona.**
 Franko mot **1 kr. 20 öre.**

AXEL LITSTRÖM, Falun.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna vården af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten inflyttna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att in-teckningarne blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Nya Hushållsskolan

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: **Fröken H. Cronius.**

Nya Hushållsskolans Matsalar

Vestra Trädgårdsgatan 19.

OBS! Särskild matsal för fruntimmer.

Fredrika - Bremer - Förbundets Jurist

lämnar åt kvinnor råd och upplysningar i juridiska och ekonomiska angelägenheter.

Träffas å förbundets byrå

54 Drottninggatan, 1 tr.

Onsdagar kl. 1/2 11—11 f. m.

Aug. Magnusson

(etablerad 1860)

46 & 48 Vesterlånggatan 46 & 48

Försäljningslokaler: *nedra botten, en, två och tre* tr. upp

STOCKHOLM.

Största lager i Norden

af

Kulörta o. Svarta Ylleklädningstyger
Kulörta och Svarta Sidentyger
Bomulls-Tvättklädningstyger
Schalar och Underkjolar m. m.

Observera! Genom direkta förbindelser med in- och utlandets förnämsta fabrikanter kan jag erbjuda ofvannämnda artiklar **bättre** och **billigare** än någon annan och torde en hvar genom besök i mina lokaler eller genom requisition af prover och varor lätt blifva öfvertygad om fördelen att hos mig fylla sina behof af dessa artiklar.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67.

**Prover på begäran
kostnadsfritt.**

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67

OBS! Alla underkjolar tillverkade på egen fabrik efter nyaste franska och tyska modeller.

Sommardagar i Lule lappmark.

I.

Från Gellivara till Stora Sjöfallet.

Under vinterns mörkaste dagar började vi att drömma om midnattssolen och Lapplands ljusa nätter, och när luften i mars månad ännu var grå och tung tänkte vi på glänsande snöfjäll, som speglade sig i sjöarna däruppe i sagolandet ofvan polkretsen. När så maj månad gick in med vår och värme och solsken, då var det en afgjord sak, att vi skulle fara till Lappland, och vid midsommartid — ja, då befunno vi oss en vacker dag i Gellivara. Drömmarna hade blifvit verklighet.

Vi, som tillsammans företogo denna resa, voro gamla beprövade vandringskamrater, som visste, att vi kunde utstå hvarjehanda vedervärdigheter och som framför allt visste, att vi trufdes väl tillsammans. Då jag nu skall nedskrifva vår vandringssaga, är det under känslan af att vara språkrör för hvad vi alla tre gemensamt höstat in i minnets fatabur, ty sedan i somras ha vi gjort resan tillsammans många gånger om.

Att det är en lång resa från Stockholm till Gellivara, det vet hvar och en, som studerat Sveriges karta, men först sedan man i tre hela dagar, från tidigt på morgonen till sent på kvällen, på järnväg tillryggalagt 1,312 kilometer, vet man det riktigt på allvar. Norrlands sydligare landskap voro gamla bekanta för oss, och vi hade förr beundrat hvad de hade att bjuda på af älvar och fjäll. Endast Västerbotten var något nytt; men tyvärr måste jag säga, att enformigare och ödligare trakter än dem, järnvägen går igenom i detta landskap, får man söka efter. Undantag gjordes af de punkter, där vi foro öfver de sedan geografiektionernas dagar välbekanta Ume- Skellefte- Pite- och Luleälvarna. På vägen mellan Boden och Gellivara passerade vi polkretsen, naturligtvis var detta ett stolt ögonblick, och vi glömde nästan, att det var åtskilliga mil kvar till nordpolen. Tåget måste också här stoppa en stund, så att vi icke skulle köra öfver några stackars vilsekomna renar.

Detta var ju också ett arktiskt moment i den eljest mycket vanliga järnvägsresan. Jag nämner också detta om renarna, därför att det var enda gången, som vi under vår vistelse i Lappland sågo renar. Dessa djur voro nämligen under högsommaren uppe vid de norska gränsfjällen.

Mitt första intryck då vi kommo fram till Gellivara, var intrycket af något alldeles för civiliceradt. Stationshuset var stort och ståtligt och »Grand hotell» desslikes. Innan jag nu säger farväl till järnvägen och därmed förknippade minnen, vill jag omtala för alla dem, som tänka resa till Lappland, att kombinerad biljett Stockholm—Gellivara—Stockholm kostar på tredje klass, där man åker mycket bra, 41 kr. 60 öre.

Vi hade med säkerhet hoppats, att vi vid vår ankomst till Gellivara skulle mottagas allra minst af Turistföreningens ombud, hotellets vaktmästare och de lappar, som skulle blifva våra förare. Men af detta storartade mottagande blef intet — ingen människa i Gellivara tog notis om oss, och vi ledo därför en stund af de obehagliga känslor, som en missräkning i lifvet alltid medför. Emellertid blef det snart klart, att alltsammans berodde på en af mig i Stockholm begången dumhet. Jag hade nämligen skrivit till Turistföreningens ombud och bedt honom anskaffa förare, rum o. s. v., men i ett slutet bref och ej på öppet brefkort. Ombudet befann sig för tillfället på besök i Västergötland, dit hade brefvet returnerats, och bref resa icke hasteligen mellan Gellivara och Västergötland och tillbaka igen. Efter en stund voro emellertid alla svårigheter häfda. På hotellet fingo vi präktiga rum med järnsängar med ressortmadrasser och brysselmattor på golvet — alltsammans minnen af engelsmännens regemente i Gellivara. Följande dag sändes bud efter lappar, och vi beslöto att tills vidare slå oss till ro, helst vi hade mycket att se, och vädret var ostadigt.

Gellivara kyrkby ligger på ett fullkomligt slättland, som skulle verka enformigt, om ej det ståtliga, bortåt 3,000 fot höga Dundret gäfve karakter åt landskapet. Den nya, ganska vackra kyrkan, omgifves af åtskilliga tvåvånings trähus, som lära vara byggda efter »en stadsplan», men denna var ännu litet svår att upptäcka. Förmodligen blir det hela mycket vackrare och regelbundnare, då de felande länkarna insättas. Vi förvissade oss snart om, att det fanns handelsbodas, där vi kunde göra våra inköp, som förnämligast bestodo af lappskor och myggmedel; vårt brödförråd behöfde också förstärkas.

Vårt första »stora intryck» var det, vi erforo af de underbara ljusa nätterna. Det var hvarken dag eller natt. Det var något man aldrig förr varit med om. Fastän det var fullkomligt ljust, var det ej det skarpa dagsljuset — det var något hemlighetsfullt och dämpadt öfver hela naturen. Därtill kom att dessa ljusförhållanden kullkastade alla vanliga tidsförhållanden. Kl. 12 på natten sågo vi barn leka dunk, ännu senare sågo vi tjänstflickor borsta sitt herrskaps kläder, medan herrskapet själfvt var ute och promenerade. Kl. 9 på morgonen tycktes däremot alla på hotellet vara försänkta i sömn eller åtminstone yrvakna. »Vi njuta så af de vackra nätterna», förklarade oss vår älskvärda värdinna. Vi själfva uppgåfvo också snart våra svaga försök att fasthålla en mer sydländsk uppfattning af tidens rätta indelning. Vi, liksom våra vänner lapparna, hyste snart ett absolut förakt för skillnaden mellan dag och natt; vi åto, drucko, marscherade, hvilade, rodde och sofvo på hvilken del af dygnet, det föll sig lägligast.

Under vår vistelse i Gellivara gjorde vi med järnvägen en utflykt till Malmberget, där vi voro inne i de stora järngrufvorna. Som bekant behöfver man ej här medels hiss praktiseras ned i bergets inandöme; man spatserar rakt in i grufvan, där malm-brytningen sker vid — elektriskt ljus. Jag har visserligen aldrig varit i Amerikas väster, men jag tänker mig, att Malmberget f. n. måste påminna om denna del af vår jord: baracker och skjul, men också nybyggda arbetarebostäder, alltsammans bildande ett virrvarr, ur hvilket man dock hoppas, att ett ordnad samhälle skall uppstå. Kyrka och skola finnas där redan. En stationskarl, som var vår vägvisare, sade oss, att bostadsbristen ännu var mycket stor. »De nya arbetarebostäderna», sade han, »äro mycket bra, men de förslå ej. Hvarje familj måste ha en eller flere inneboende». Det var ej ovanligt, att lif tändes, och att lif släcktes i samma rum. Med stor glädje har jag just i dagarna af tidningarna sett, att myndigheterna där uppe nu med allvar tagit ihop med bostadsbristens afhjälpande. Rom bygges sannerligen ej ens i vår tid på en dag.

Vår ärelystnad var naturligtvis att komma upp på Dundret och se midnattssolen rakt i ansiktet. Kvällarna hade emellertid varit mulna, och solen sällan synlig. Den 30 juni var det likväl en klar afton, och vi vågade försöket omkr. kl. 9. Vägen upp till Dundret är hvarken mycket lång eller besvärlig, ej heller behöfver man vägvisare. På något öfver två timmar gingo vi i ro och lugn ditupp. Lugnet afbröts likväl af vår första allvarliga kampanj med

myggorna. I stort lättsinne hade vi gifvit oss af utan vare sig myggflor eller myggmedel, men vi fingo dyrt plikta därför. Striden var likväl af öfvergående natur, ty då vi hade ströfvat igenom småskogen och kommit upp på själfva fjället, voro alla myggor borta. Hvad vi sågo däruppe, öfvergick alla våra förväntningar! Åt nordväst sågo vi på afstånd de stolta snöfjällen Sarjek och Kebnekaise, ja till och med vår barndomsvän Sulitelma. Allt detta var nog vackert och storartadt, men de stora vidderna åt sydväst med alla de i olika blått skiftande åsarna och alla de glänsande vattnen — det var en tafla af ousäglig skönhet. De närmaste, lägre bergen lågo rosenröda. Solen var hela tiden ett godt stycke ofvan horisonten, så hvarken solnedgång eller soluppgång kom i fråga. Från Dundret kan midnattssolen ses från den 5 juni till den 11 juli. I Turistföreningens hydda på Dundrets topp tillhandahölls kaffe och bröd åt turister; en mycket god anordning, då det ingalunda var varmt däruppe.

På Gellivara hotell hade vi den stora förmånen att blifva bekanta med en af Lapplands »upptäckare» i vår tid, statsgeologen dr Svenonius. Han gaf oss många goda råd och upplysningar, och det var han, som hjälpte oss med att få bud efter lappar.

Vi tyckte, att det var ett nästan högtidligt ögonblick, då vi sågo den utsände svensken komma tillbaka med två lappar — nu skulle den efterlängtade vandringen börja. Men ännu återstod något mycket viktigt. »Ackordera med lapparna» stod det i alla resehandböcker, och samma tillsägelse hade vi fått af alla våra nyförvärfvade vänner i Gellivara. Jag kan ännu se oss, där vi stodo i ena ändan af hotellets korridor. Af dr Svenonius och hotellets värdinna hade vi fått låna två kontar (ett slags stora styfva korgar eller ränslar), som lapparna skulle bära på ryggen. Dessa kontar skulle nu stoppas fulla med konserver, kaffe, te, skinka och bröd m. m. Vidare skulle däri nedläggas kokkärl och klädespersedlar o. s. v. Och allt detta skulle vägas och fördelas så, att hvarje börda ej blefve för tung. Sedan vi fått klart för oss, att tre karlar behöfdes som roddare och bärare under den tid, vi skulle lefva i fjällen, återstod blott penningfrågan. Men det var just den ömtåliga punkten. Förut hade lapparna varit nöjda med 3 kr. om dagen, men nu skulle de hafva 3: 50, och så skulle vi tänka på rodd och på bördor, på möjligheten af regn och motvind, på deras återgångsdagar m. m. Underhandlingarna afbrötos många gånger, men påbörjades naturligtvis ånyo. Jag kände mig nästan olycklig och vanmäktig — jag var nämligen

den egentliga ordföranden å vår sida. Vi hade ju alltid under fotvandringar i Norge lefvat i frid och endräkt, ja i ömsesidig vänskap, med våra förare, skulle vi nu hemma i Sverige komma att lefva på krigsfot med dem. Ändtligen kunde vi ena oss om ett af Vannar — ordföranden å lapparnas sida — framställt förslag: för en viss bestämd summa skulle våra förare ledsaga oss ända till Kvikkjokk.

Vi drogo nu ett lättadens andedrag, och låt mig genast säga det: bättre förare än Vannar, hans svåger Anders Mikael och svensken Holmberg kunde vi aldrig ha fått. Under resan brusto de aldrig i uthållighet, tjänstaktighet och godt humör. Och huru omtänksamma voro de ej! Med hvilken omsorg stoppade ej Vannar våra skor fulla med torrt gräs, då han »skodde» oss om mörnarna! Och när vi nu tänka på de tunga bördor, de buro, och de långa vägsträcker, de rodde, så voro de sannerligen värda sin betingade mödas lön..

* * *

Hade vår ankomst till Gellivara ej blifvit så ståtlig, som vi tänkt oss den, så blef vår affärd det dess mera. I egen förhyrd ångbåt (pris 5 kr.) lämnade vi Gellivara den 1 juli på eftermiddagen och foro så öfver det $\frac{1}{2}$ mil långa Vasaraträsket. Därefter vidtog en angenäm promenad på 1 mil, så en bits rodd — och vi voro framme vid Aborrträsk på aftonen. Vägen hade gått genom skog bestående af gran, tall och björk, som var vida gröfre och större än jag trott, att Lappland hade att bjuda på. Det gjorde en ondt, att se alla de kullfallna präktiga träd, som lågo och ruttnade bort. Aborrträsk, en gård med svensk befolkning, är ett fint och trefligt ställe, där man på alla sätt har det godt och bra. Gårdens värdinna och hennes dotter voro i hög grad vänliga och tillmötesgående, rummen trefliga, sängarna bra och matordningen följande: kaffe på sängen med mycket dopp, frukost, middag, kaffe med dopp, kvällsmål och därjämte förfrågningar, om vi ej önskade några »mellanmål». Prisen voro mycket moderata. Att vi kommo att genomlefva ett helt dygn — ja $1\frac{1}{2}$ — på Aborrträsk berodde på ett ihållande regn, hvilket vi likväl togo med mycket lugn. Naturen fick nu taga ut sin rätt; hade vi sofvit för litet i Gellivara, så togo vi här igen skadan. Vi sysselsatte oss äfven med högläsning, men jag erkänner, att jag sof öfver bra mycket.

Då vi under dagens lopp kastade spejande blickar ut åt sjön — egentligen för att se, om ej vinden ville vända sig — sågo vi

en enslig stuga på andra sidan vattnet. Dottern i huset berättade oss dess innevänares historia sålunda: »Där bo två ensamma människor, en syster och en bror. Han stal en gång renar från lapparna, och så kom han på Långholmen. När han kom tillbaka igen, var han inte riktigt klok, och nu är han emellanåt alldeles vild, så att systemen, stackare, får springa ut och gömma sig i ladugården eller hvar hon kan. Ibland är han inne i Gellivara för att handla, och då kommer vildheten ofta på honom, så att han kan skrika åt köpmännen, att de gifvit honom sand i stället för mjöl. Men så kan det gå tider, då han är alldeles lugn. Inga grannar ha de heller, stackare». Då någon af oss frågade, hvad den stackars kvinnan sade om ett sådant lif, fingo vi till svar: »Åh, hon vet ju, att om inte hon toge vara på honom, så vore det ingen annan, som gjorde det».

Framemot middagen på vår väntans andra dag fingo vi klar himmel, och så anträdde vi med gladt mod färden mot Stora Lulevattnet. Det skulle bli en marsch på bortåt tre mil. Terrängförhållandena äro i denna trakt allt utom gynnsamma för fotvandrare. Här får man göra bekanskap med de illa beryktade lappländska myrarna. Dessa voro nu efter regnet blötare än vanligt, och när därtill kom, att man lätt fastnade med hatt och flor i träd och buskar, så var det verkligen en kamp för tillvaron, då man skulle taga sig fram. Som verkliga högtider betraktades därför de stunder, då vi gingo på torr mark öfver skogsbackar eller utmed någon liten skogssjö. På en sådan torr backe hade vi vår första vandringmiddag vid en lägereld. Jag kan försäkra att den smakade väl. Öfver de längsta trädlösa myrarna voro emellertid långa förträffliga spånger utlagda, och på dessa var det en fröjd att gå: man gick som på den finaste trätrottoar. Och de stora myrarna kunna vara vackra! Det grågröna videt kläder dem med en tjock matta, på hvilken det mörkgröna dvärgbjörksriset bildar slingrande band och buketter. Ramen till en sådan tafla var endera blånande fjäll eller mörk furuskog.

På aftonen kommo vi till Jutsarova, ett litet mycket tarfligt lappnybygge. Vi kunde omöjligt bo i stugan bland alla husets folk, utan beslöto att göra turistföreningens tält, som vi hade förhyrt i Gellivara. Vannar sökte ut åt oss en lämplig tältplats, och så stod snart midt på en blomstrande äng vår lilla bostad. Nya fina renhudar tjänade oss till både matta och sängplatser. När vi så sutto i tältet kring vårt spritkök och kokade

te, funno vi det härligt att vara så långt borta från civilisationens ramar. Att vi likväl lågo bättre i Gellivaras sängar kan ej nekas, ty vi måste för att rymmas i tältet, intaga en ställning, som ej var den allra bekvämaste. Vi försofvo oss ej heller på morgonen. Men hvilken utsikt hade vi ej från vår tältplats! Därifrån sågo vi för första gången på afstånd Stora Lulevattnets spegel och de i fjärran glänsande snöfjällen. Nu gällde det emellertid att gripa sig an med vandringen öfver nya myrar och genom nya skogar — och så stodo vi på middagen den 4 juli vid stranden af det 9 mil långa Stora Lulevattnet, uppför hvilket vi skulle ro för att komma till Stora Sjöfallet.

Här fingo vi för första gången se ett ordentligt lappläger tillhörande de fiskarlappar, som här hade sin tillfälliga bostad. Några gamla gubbar och gummor kommo nyfiket och betraktade oss. Nästan alla de gamla vi sågo under vår resa gjorde ett be-
dröfligt intryck. De själfva och deras kläder voro smutsiga, håret hängde i stripor kring hufvudet på både män och kvinnor; de gingo krokiga och sågo ut att vara värkbrutna — de ha nog ej heller farit så väl under de långa vintrarna. Det är ej underligt, att de sågo medtagna ut. De unga männen och kvinnorna, hade däremot ett helt annat utseende. De voro i allmänhet rena och prydliga.

Tack vare Turistföreningen finnas på Lulevattnet stora, goda båtar, som stå till turisternas föfogande. Naturligtvis kunde vi ej i en sträcka tillryggalägga de 9 milen, utan vi skulle tillbringa natten någonstades på vägen. Dr Svenonius hade talat om den välvillige lappen Korak, som visst hade »ett hybble», där man kunde få tillbringa natten. Ett hybble hos en lapp var just ej något så lockande; i nödfall kunde vi ju tälta på en ö, men detta var ej heller vidare inbjudande — då det öregnade. Ja, det kan ej förnekas — då vi vid 4 tiden stego ned i båten, började det regna, och så regnade det timme efter timme, regnade jämt och lugnt och oafbrutet från en jämngrå himmel. Jag tror nog, att Stora Lulevattnet har vackra stränder redan i början, men för oss var allting grått i grått. Humöret sökte vi dock hålla uppe — vi voro ju i alla fall i Lappland, och äfven det värsta regn har en öfvergång. Den enda händelse som afbröt enformigheten var, då vi plötsligen fingo höra ett gällt rop från ena stranden. Vi hörde Vannar svara med en lappska ramsa, i hvilken vi tyckte oss höra ordet »mamsellan». Vannar upplyste oss också

snart om, att han omtalat för den frågande lappen, att han var ute och »skjutsade mamseller», Vannar hade i sin barndom gått i svensk skola och talade svenska ganska bra. Hans svåger Anders Mikael däremot förstod endast några få svenska ord, och jag tror ej, att hans intelligens var stor. Han kom mig alltid att tänka på en indian. Men som den Anders Mikael kunde ro! Då han satt vid årorna, var det som vi haft en propeller i båten. Ja, i att ro och bära bördor äro lapparna utvecklade specialister, och detta fastän de hufvudsakligen lefva af kaffe, torr fisk och torrt renkött.

Klockan kunde väl vara omkring 8 på kvällen, då Vannar förkunnade, att nu skulle vi svänga in i en vik och tillbringa natten i Ålloluotke, där den stora lappsläkten Rimpi bodde. Det var för oss ett okänt ställe. Emellertid, sagdt och gjordt! Efter en stund landade vi vid Ålloluotke, där vi till vår förvåning sågo flere små snygga hus, och där vi mottogos af åtskilliga lappar, alla unga karlar med tilltalande utseenden. Så fördes vi in i ett af de små husen i ett ganska stort fyrkantigt rum, i hvars öppna spis det snart flammade en brasa. Det var ju ett rent paradiset! Och så fullkomligt oväntadt! Detta var något annat än ett litet hybble! Endast då man först suttit i flere timmars ösregn i öppen båt, kan man sedan känna sig så lycklig, som vi nu gjorde det. Nu vill jag nämna, att det är slut med alla regnhistorier. Hädanefter lyste solen på vår färd.

Så småningom fingo vi klarhet om, att det lilla huset ägdes af Nils Olofsson Rimpi, som iordningställt det för resande, hvilka likasom vi ämnade sig upp till Sjöfallet. Och rummet skulle bli ändå finare, försäkrade oss Rimpi; ännu hade han blott hunnit att bekläda två af timmerväggarna med tapeter. Lapparna tycktes i allmänhet svärma för tapeter. Af möbler fanns det visserligen endast ett bord och några stolar, däremot godt om renhudar, bolstrar fyllda med rörvipp samt filtar. Och hvilka älskvärda människor voro ej dessa Rimpis! Ej blott vår värd utan likaså hans bror och svågerna, hans manliga och kvinnliga kusiner och deras föräldrar. Och så fanns det godt om mjölk och grädde och färsk fisk. Jag må bekänna, att jag aldrig vetat, att det gafs så trefliga lappnybyggen.

Sedan vi så småningom lyckats att bli ensamma, satte vi på oss torra kläder och njöto vår tillvaro. Efter en stund öppnades dörren och in trädde tre unga lappkvinnor i prydliga dräkter. De gingo alla fram och sade goddag och nego och togo i hand —

men så var det slut; fullkomlig tystnad inträdde. Emellertid kommo vi snart underfund med att en af de tre kunde tala svenska, och att hon till på köpet var lärarinna. Hon hette Elsa Katrina och var gift med vår värds bror. Hvem som var den vidt omtalade »vackra Kristina» var ej svårt att se. Hon var verkligen mycket fager och ej blott efter lappska begrepp, stora, varma bruna ögon äro alltid vackra, hvar man än träffar dem. Den tredje var också af Rimpisläkten och hette Magga men af en helt annan typ. »Hon är vår piga» hette det också litet aristokratiskt.

Den lilla Elsa Katrina berättade oss snart sin lefnadshistoria. Hon hade gått igenom Mattisuddens seminarium nära Jockmock, och där hade hon varit mycket lycklig. Visserligen hade hon en gång haft lunginflammation och måst rida 3 fjärdingsväg för att få läkarhjälp, men så blef hon snart bra. Nu på sommaren hade hon ferier, men eljest fortfor hon som gift, då hon icke hade några barn, att vara ambulatorisk lärarinna. Om vintern flyttade hon inom sitt distrikt mellan de olika lapplägren. Sin skola höll hon i ett af tälten, där hon och barnen — högst 8—10 stycken — naturligtvis sutto på golfvet d. v. s. den renhudsklädda marken. Hon lärde dem läsa, skriva och räkna samt något biblisk historia — allt på lappska. Hennes lön är 300 kr. — Under vår vistelse på Ålloluotke var Elsa Katrina ofta inne hos oss; hon brukade då sitta på golfvet och till tråd sno rensenor, som hon höll mellan tänderna. Hon var mycket intresserad af att fråga de två af oss, som voro lärarinnor, om åtskilliga förhållanden. Af hvad hon läst om Sverige tycktes de bördiga landskapen Skåne och Östergötland mest ha slagit an på henne, om dem ville hon veta mer. Dessutom ville hon gerna smaka på vår mat. Och min kollega, den lilla lappska lärarinnan, var alltid välkommen; hon förde med sig en atmosfär af vänlighet.

Men låt oss nu återvända till den första aftonen på Ålloluotke. Vi märkte snart, att Elsa Katarina var bekymrad och fingo så veta, att hennes man låg sjuk i feber och hade håll. Som gammal god husmoder, hade en af oss, ett litet husapotek med sig. Elsa fick senapsapper och antipyrin åt sin sjuke man, och då vi följande dag besökte honom, var han mycket bättre. På aftonen kom också en af den östra gårdens lappar på besök. Han talade mycket dålig svenska, och då han till oss framförde sitt egentliga ärende, uppfattades detta af oss mycket olika. Jag var den gången den artigaste, i det jag tackade honom mycket vackert; jag hade nämligen uppfattat mannens tal så, att han ville föranstalta om

»kaffe på sängen» följande morgon, och detta fann jag, under de tämligen kalla förhållanden i hvilka vi lefde, vara en mycket ljus framtidsutsikt, som förtjänade allt erkännande. De andra däremot menade, att mannen blott uttalade några fakta angående sig själf, för hvilka man ej gärna kunde tacka.

Elsa blef vår räddande ängel. Hon förklarade, att Rimpi från östra gården inbjudit oss att följande förmiddag »dricka kaffe i koppar» hos honom. Själff skulle Elsa nog bjuda oss kaffe på sängen d. v. s. på golfvet. Naturligtvis höll hon sitt löfte. Följande dag gingo vi sålunda på »elfvakaffe» — hvem hade i Stockholm drömt om något sådant! Östra gården hade en stor rymlig stuga, där ordning och snygghet rådde. De gamla därinne afstucko på ett angenämt sätt från alla andra lappgubbar och gummor, som vi sett: de sågo friska, glada och nöjda ut. Den gamla modern satt hedrad — det kunde man tydligen se — bland sina vuxna söner och döttrar. De unga lappsborna göra ett mycket godt intryck; det ligger något stilla och behagligt öfver deras väsen. Att den unga Ingrid — en af husets döttrar — likväl ville imponera på oss genom ett icke-lappskt uppträdande, det märktes tydligt. Hon svängde på sig af alla krafter och tycktes tro, att motsatsen af det lappska väsendet var det allra finaste. Vid kaffedrickningen bjöds gräde ur en bågare, som en af sönerna vunnit vid en skidtäflan. Dessa söner äro också jägare; om vintern äro de ute på sina skidor och fälla vargar, men icke med eldvapen, utan med spjut. De visade oss sina vapen: långa träskaft med en järnudd i ena ändan. På skaftet sågo vi märken efter vargarnas tänder.

Bland annat fingo vi veta, att »grefven» en gång legat öfver natten här på Ålloluotke. Vi hade snart märkt att för lapparna kring Lulevattnet funnos två auktoriteter: »grefven» och »solförmörkelsen»; dessa båda likväl utan allt sammanhang. »Grefven» är en grefve v. Rosen från Stockholm, som för några år sedan byggde sig en hydda uppe vid Sjöfallet, där han sedan tillbragt några veckor den ena sommaren efter den andra. Den hyddan är försedd med järnspis och sängar och lär efter lapparnas mening innehålla ett nästan outtömligt förråd af födoämnen. Vidare har grefven låtit bygga egna båtar, som ligga vid norra och södra ändan af det stora vattnet, och när han så kommer till Gellivara uppådar han ett helt följe med lappar, som skola föra hans saker upp till Sjöfallet. Allt detta bevisar ju, att han är omätligt rik, och då han dessutom är frikostig och vänlig mot lapparna — är det då underligt, att han

för deras fantasi står höjd vida öfver mängden af vanliga dödliga och blifvit för dem en auktoritet.

Med »solförmörkelsen» menades bland lapparna den expedition, som Svenska Turistföreningen i aug. 1896 anordnade för att från Sjöfallet åse den stora solförmörkelsen. I expeditionen deltog 13 personer, som till sitt förfogande hade 6 båtar och 34 bärare, både svenskar, finnar och lappar. Ett sådant följe hade ju aldrig förr varit sedt vid Lulevattnet, det var således icke underligt, att »solförmörkelsen» väckt uppmärksamhet och fördunklade alla andra stackars vanliga turister. Också den auktoriteten var mycket frikostig både på mat och penningar.

När nu emellertid Vannar under vandrigen sæde oss, att »här brukade grefven koka kaffe», så måste vi också hvila och koka kaffe, och när han upplyste oss om, att »här lagade solförmörkelsen middag», så måste vi också besluta oss för att äta middag. Villigt och gärna erkänna vi dock, att både grefven och solförmörkelsen alltid hade valt lämpliga och vackra måltidsplatser, så vi stå verkligen till dessa båda auktoriteter i stor tacksamhetsskuld.

Men jag återvänder till kaffebjudningen. Den slutade med, att vi köpte några små väskor och hemväfda band af den vackra Kristina och den fiffiga Ingrid. Vid alla tillfällen, äfven då man är gäst, passa lapparna på att bjuda ut hvad de ha att sälja.

På eftermiddagen gjorde jag en liten tur med Nils Olofsson Rimpi utåt hans »egor». Han hade ett ganska stort potatisland och en liten åker, på hvilken kornet i varma somrar mognade. Hans ladugård var ej heller oansenlig; för tillfället voro hans kor på andra sidan viken, där betet var godt. Det var i alla fall ett litet åkerbruk, förenadt med boskapsskötsel. Rimpi sysslade också om vintern med timmerkörsel. Han visade mig sin stora timmerkälke, på hvilken han om sommarn kunde sätta en höhäck. Han hade ej obetydliga ängar. Häst hade han också. Vid stranden funnos båthus och ett slags visthus.

Hans lifliga önskan var nu att få en svensk flagga, »som kunde synas för de resande utåt Lulevattnet, det skulle vara så vackert». Han bad oss framställa denna begäran till Turistföreningen. — På ett eller annat sätt *skall* Rimpi ha en svensk flagga sommaren 1898. Den mark, däruppe vid Lulevattnet, ur hvilken några fattiga lappar med sitt arbete framtvingat skördar, låt vara knappa skördar, den marken förtjänar att hedras med våra blå och gula färger. Den är också ett stycke af vår svenska jord.

Den 6 juli gick upp med strålande solsken och klar himmel. Kl. 8 lade vi ut från Ålloluotke. Vår värd och Elsa Katrina stodo på stranden och viftade. Innan ni nu vända ryggen åt det lilla lapphemmet, där vi funnit oss så väl, måste jag omtala, att den summa, som Rimpi mycket försynt begärde som ersättning för de två dygn, vi tilbragt på Ålloluotke var för oss alla tre — 4 kronor. Sina egna varor värdera ej lapparna högt.

Under alla våra följande båtfärder hade vi en tur, som öfverträffade själfva Erik Wäderhatts: vi behöfde ej ens vifta med hattarna, vi behöfde blott stiga ned i båtarna, så fingo vi medvind. Och »medvind» är något, som ej alltid blåser på de stora fjällsjöarna. Vi inrättade oss nu så bekvämt som möjligt i botten på den stora båten, där vi halfliggande på våra renhudar med kontarna till ryggstöd, af allt hjärta njöto af den storartade natur, som nu uppenbarade sig för oss i ofördunklad glans. Nu fanns intet grått i världen, allt var ljus och solsken.

Efter några timmars rodd kommo vi till Jaurikaskakuojka, den stora forsen, som delar Lulevattnet i två delar. Vi måste stiga ur båten och gå den 2 kilometer långa morkan*) utmed fallet. Båten drogs uppför forsen. Våra karlar fingo hjälp af en lapp, som motsvarade just de föreställningar jag gjort mig om en riktig »fattiglapp». Något fattigare och eländigare kunde man knappast föreställa sig. Hans tre små barn hjälpte oss att bära smäsaker; båten måste naturligtvis dragas tom. Vi åto här middag, »solförmörkelsen» hade naturligtvis också ätit här, och vackrare lägerplats kunde man ej gärna välja än vid forsen. Stora mossbevuxna stenar tjänstgjorde som bord. De små barnen trakterade vi med apelsiner — jag erkänner, att hvad som egentligen dref mig härtill, var det lustiga i sammanställningen mellan apelsiner och lappbarn. De tycktes emellertid ej uppskatta sydfrukterna; några spottade ut dem, andra åto dem till torr fisk.

Då vi lämnat forsen kommo vi bland vildare och allt mer storartade omgifningar. Fjällen blefvo högre, och snö krönte deras hjässor. Vattnet blef trängre, så att vi ibland tyckte oss instängda mellan de höga fjällen. Oförgätlig var anblicken af de snöfjäll, som höjde sig kring Kärtejaur, den sjö ur hvilken Sjöfallets vattenmassor störta sig. Efter en lycklig rodd landade vi kl. 10 på aftonen vid Sjöfallets turistrydda; vår resas första mål var nu uppnådt.

Lilly Engström.

*) Land utmed en fors.

Ett gammalt porträtt.

*I klädning af frasande siden,
En drottning i hållning och blick,
Ett barn af den flydda tiden
Med gammaldags, värdigt skick.*

*Så tittar hon fram ur ramen,
Så ännu för mig hon står,
Den stolta, kraftiga damen
Med vågigt, glänsande hår.*

*Och Mechtild skulle hon hetat
Och lefvat i riddaretid,
Då hoffolk hon kufva vetat
Och järnklädda ryttares strid.*

*Eller ock gref Ebba hon varit,
Så hög i sitt änkedok,
Då släkt och fränder farit —
Som vi läsa i krönikebok.*

*Och i vemod hon utbrakte skålen
För hvad lifvet beskärt af sorg,
Då vid Lützen hon miste gemålen
Och fadern på Linköpings torg.*

*Eller också jag vill henne visa
I sirlig Watteau-miljö,
Med drag af Rousseaus Heloisa
Och förfaren i Montesquieu.*

*Dock — ständigt densamma hon varit,
En drottning i hållning och blick,
Ett barn af tider, som farit
Med gammaldags, värdigt skick.*

Lydia Wahlström.

Litteratur.

När seklet var ungt. Berättelse från det gamla Lund af *Cecilia Bååth-Holmberg*.

Skyttes på Munkeboda. Hemlif i Skåne 1830 af *Mathilda Malling*.

De historiska skolböckerna utbreda den lärdomen, att Skåne blef svenskt för cirka 250 år sedan. Men skönlitteraturen, som talar ett annat språk och till en annan publik, låter en ana, att halftredje sekel icke har räckt till att föra igenom det nationalitetsbyte, som det territoriella förvärfvet var ämnadt att inleda. En tydlig demarkationslinie söndrar Skåne och de begge provinser, som det dominerar och som ofta räknas med in under dess namn, från allt det öfriga Sverige, där det, trots de en lång skala genomlöpande skiftningarne i natur och språk och folklyne, röjes en omisskännlig enhet, som icke i hast låter fånga sig med en definition.

Kärfvt och vemodigt har Ernst Ahlgren med sin realistiska teknik format typer och tecknat bilder från sin hembygd, hvilka, utan den professionella bygdeskildringens tendens att markera etnologiska kuriositeter, meddela ett starkt intryck af att man står inför något främmande, något som alltagsvanans skumma blick ej mäktat tränga fram till, men som öppnar ett Amerika för poetens och novellistens skärpta åskådning. Bättre än Ernst Ahlgren har dock Ola Hansson med sina rikare tillgångar på poetisk intuition och språklig akkuratess trollat fram den ättskånska grundstämningen med dess sällsamma kontraster af primitiv bondetrygghet och europeisk hyper-raffinerings, af sträf själf tillräcklighet och »blöd» känslighet. Han har målat af det typiska skånska landskapet, icke blott trädesåkrar, leriga, pilkantade vägar, väderkvarnar, halmtäckta stengångar, massiva herresäten och trappgafvelskyrkor, utan också den litet tunga, dåsiga atmosfären, som hvilar öfver det hela.

De båda böcker, hvilkas titlar läsas här ofvan, handla också om Skåne och äro skrifna af skåningar. I olikhet med de förut nämnda författarna ha dessa två vändt sig till gångna tider och bjuda på hvar sitt stycke lokal kulturhistoria. Båda synas ha lyckats att taga rätt på tidstonen och lokalfärgen, och de ha vetat att i språket inlägga något ålderdomligt, preciöst, som hjälper till att karakterisera de respektive skildrade epokerna, samt att sticka in ett och annat ord och uttryck, som en upplanning torde behöfva glosbok till, men som fröjdar en sydsvensk in i själen att se tryckt midt ibland rikssvenska. Sedan denna kardinalpunkt är vidrörd, återstå inga paralleller att göfa mellan de båda arbetena, eftersom deras planer i öfriga hänseenden starkt divergera.

Fru *Båath-Holmberg* har tagit sig ett stort verk före. Vore inte uttrycket »historisk roman» längesedan urmodigt, så borde väl hennes bok ha fått det namnet par préférence. Den innehåller bidrag till världshistorien, religionshistorien, lärdomshistorien, litteraturhistorien och några flera historiska discipliner, af hvilka jag blott vill nämna kärlekshistorien. En så vidlyftig materialkombination har möjliggjorts genom det fyndiga valet af tid och ställe för skildringen eller »berättelsen», som den mycket oegentligt kallas på omslaget.

Lund år 1813 och 14 hade godt om personligheter och förhållanden, som kunna fresta den oförvägne till romantiserade skildringar. Det var Tegnér's och Schartaus, Napoleons och Karl Johans, anti-Napoleon-ligans och unionens tid. Det lilla akademiska samhället på gränsen mellan Sverige och Europa lefde i ett tillstånd af poetisk extas, religiös revolt och politisk spänning.

Den världshistoriska fond-dekoration, som dessa tvenne år furnera, har tydligen spelat hufvudrollen i förf:s plan, och efter den har hon ackommoderat en hel mängd kronologiska förhållanden. Händelser, som timade på 20- och 30-talen, har hon skjutit tillbaka till de nämnda åren, och män, som då voro skolpilar, har hon låtit framträda som fullvuxna, hvilket förfaringssätt hon rättfärdigat genom att fingera namn åt en del af sin personal. Det besvär förf. med detta jämkande själfmant har pålagt sig är värdt allt erkännande; men det pikanta i en nyckelroman försvagas betydligt, om ingen af de uppträdande finns i lifvet mera.

Skulle någon fråga hvad som är bokens kärna eller röda tråd, så måste jag bekänna, att jag icke vet om det är Tegnér eller schartauanismen eller slaget vid Leipzig eller de fyra å fem kärlekshistorier den berättar. Kärleken imponerar inte genom massverkan, och det är nästan tröttande att följa det ena paret efter det andra till skilsmässan eller altaret. Likväl är jag böjd att aflägga mitt sannolikhetsvotum för detta alternativ, när jag reflekterar öfver det sätt hvarpå det öfriga stoffet blifvit använt.

Tegnér var redan på den tiden Lundagårds stolthet, och hans genius öfvade sin makt af Guds nåde öfver hela samhället, t. o. m. där den andra stormakten, Schartau, hade rest sin tron. Det är först i slutet af bokens förra del han visar sig på scenen; men han är då föregången af strödda antydningar, ägnade att gifva en förkänsla af att »kungen kommer». Och för kungen bugar man sig ju alltid, äfven om han skulle komma i nattrock och ridande på en kapphäst. Jag vill inte säga, att Tegnér i boken *alltid* företer nämnda kostym och attityd; men nog kunde man önskat, att de pretentiösa slagorden och de utnämnlade liknelserna forsat i mera dämpad ström från hans läppar, och säkert skulle hans bild ha vunnit äfven i sanning, om den toddygubbsaktiga frivolitet och den böjelse att idka pigkurtis med alla unga flickor, som ständigt med monoton ensidighet frambäfves, hade varit mindre expositionsartadt markerad. *Ett* kapitel, och det ett synnerligen misspdydande, har kommit till endast

som pretext för citerandet af ett ganska rått och ganska litet kvickt poem, som han tillägnat biskopinnan Faxé. Förf. låter hans fru yttra på tal om dessa verser, att »snillet äro många synder förlätna». Men ett har man svårt att förlåta det, den synd det begår, då det suspenderar sig själf.

Schartau visar sig icke i egen person; men hans dogmer diskuteras ganska tätt, och några typer för hans anhängare presenteras: en starkt karrikerad, gammaldags adjunkttyp med en rolig ortodox jargon, en småstadsskvallerfru, som lutar starkt åt pietismer och ber Herren visa henne på en billigare skomakare, och så en sympatisk person, professorskan Beck, alias fru Tegman, född Gjörloff, som haft en olycklig ungdomskärlek till en officer och sedan blifvit kristen och gift med den likaledes religiöst sinnade matematikern Tegman. Hon är intressantast tecknad af alla personerna, och hennes kärlekshistoria, hvars epilog lägges fram för oss, slår ur brädet hennes lilla Annettes skolflicksförlofning med Einar Falck, som »tegnerriden» och odygsmakaren Assar Lindeblad kallas, och för öfrigt allt annat i den vägen, som här förekommer.

Bland öfriga personer, som uppträda under diktade namn, må nämnas den store latinaren Lundblad, »herdegossen ifrån Hallands hedrar», som Tegnér sjöng så vackert om. Han heter här Livius och skildras i en godmodigt karrikerad skepnad. Två af hans barn, Knut, som blef rytmästare och gifte sig med en dotter till professor Tegman, och Laura, som blef professor Bolmeers maka, uppträda under namnen Kurt och Lycka.

Bolmeer, i hvars enkla ungarlsdublett »härbergisterna» höllo sina celebra samkväm, kallas Levander. En mängd personer, som berättelsen tillfälligt snuddar vid, ha fått behålla sina rätta namn, såsom Crusenstolpe, hvilken omtalas som den tongifvande snobben och don Juan bland studenterna, och det oförargliga originalet Hylander, Thorilds »Arist», en massa andra Lunda-storheter att förtiga.

Allt det rika stoff, som här blifvit flyktigt antydt, har förf. icke lyckats pressa in i berättelsens form, utan somt har fallit på sidan i skepnad af anekdoter och historiska upplysningar. De vidt-famnande intentionerna sticka en jämt i ögonen, »und man wird verstimmt».

* * *

Mathilda Mallings bok framträder med betydligt ringare anspråk och enklare apparat än den föregående. Hon har på förhand motat bort den beskyllning för att använda mera regissörens än diktarens konst, hvilken hon stundom råkat ådraga sig. Denna gång förtäljer hon en liten enkel historia från sin hemtrakt och begagnar, trots den omständigheten, att handlingen spelar i mormors dagar, med taktfull måtta sin virtuosmässiga talang för accessoarernas ordnande.

Redan den långa hvita korsvirkesbyggnaden på omslaget med det branta taket, som infattas af kastanjegrenen, gör en skånkt

hemtreflig till mods, och den enkla, vackra dedikationen till »far och mor», som man mötes af, när man slår upp boken, förstärker det gemytliga intrycket.

Det förefaller kanske ovederhäftigt att vid granskandet af en roman ingenting ha att anmärka mot den s. k. kompositionen. Men jag nödgas underkasta mig risken och förklarar, att jag i anordningen af denna bok inte stött på något, som inte går i lås med det hela, något som skymmer det väsentliga och påflugnet pekar på det tillfälliga. T. o. m. det vågsamma experimentet med en pessimistisk epilog à la »En gammal historia» åstadkommer ingen förgelseväckande effekt.

Det är hemlifvet i en enkel adelsfamilj på bondlandet, som tecknas. En energisk, trålsam, nidsk husmoder med en stillsam, förskrämd make, hvars ställning ganska effektivt symboliserar af det nonchalanta sätt, hvarpå förf. omsider i förbigående presenterar honom, sedan man väl hunnit rotfästa sig i den tron, att en husfader inte existerar i familjen. Dennas öfriga medlemmar äro tre giftasvuxna döttrar, den korrekta, lady-lika Karin Maria, som är så *comme-il-faut* och så oemotståndligt vederhäftig, att om hon kommit fram med det allra vildaste projekt, skulle det alltid ha förefallit folk som en sak att åtminstone reflektera på; vidare den med afgjorda gammal-mamsell-anlag utrustade Beata, som fått det stående epitetet »sympatiserande», och sist och bäst den styfsinta yrhättan Agneta, som är hjältinnan. Hjälten är kusin till flickorna, heter Joachim och är löjtnant men för resten intelligent och ideelt anlagd. Läger man härtill bokens beskedlige buse, baron Stjerne, som vill ha Agneta men råkar få Karin Maria i stället, och hans kuriösa mor, en enklare pendant till majorskan på Ekeby, utan »kavaljerer» men med en Altringer-historia bakom sig, så har man dramatis personæ för sig på några trefliga bifigurer när.

Handlingen är så föga intrikat, att den skulle kunna refereras på ett par rader; men jag föredrar att hänvisa till boken själf, som på grund af sin lättlästhet och den hvil samma stämning af hemtrefnad, som den inger, kan hysa anspråk på öfverseende hos den kräsne läsaren, äfven om han bekänner sig till Jean Pauls hårda tal, att den bok, som icke är värd att läsas två gånger, icke heller är värd att läsas *en* gång.

K. E. J.

*
*
*

Jungfru-Jan. En sagbok af Karl Erik Forsslund.

Skogen, skogsstämningen, skogssuset är grundtemat i denna bok, liksom i författarens bergslagsskisser. Den unge diktarens, Jungfru-Jans, historia är egentligen historien om hur han förtrollades af skogssuset och förtärdes af vanmäktig längtan att lefva alltets lif, till dess kärleken till barndomsvännen Vif slutligen bragte honom gåtans lösning. Men innan han vunnit det egentliga föremålet för sin

kärlek, förälskar han sig i lefvande och döda, i alla skogens huldror och alla bygdens vackra flickor — lefver ett vildt lif, som han, när morgonsolen förgyller fiolstråken i hans hand, plötsligt gripes af leda vid.

En af de bästa sagorna i cykeln är julsagan — en ny version af den gamla legenden om den heliga nattens fred. Selma Lagerlöf har på ett underbart gripande sätt berättat den i »Antikrists mirakler». Här framträder den åter i en helt annan dräkt. Alla markens och luftens djur, de bittraste fiender året rundt, samlas i djupaste fred långt inne i den snöiga stjärnlysta skogen. De vänta på någon — på en ung mor med ett nyfött barn vid barmen. »Nu nalkas hon, nu nalkas hon i ljus. Som en vårvind sväfvar hon fram och som en blomdoft om sommaren. Djuren på marken resa sig och smyga fram till ljusstrimman, i hvilken hon skall glida förbi. Fåglarna i träden sänka sig till de lägsta grenarna; tätt under dem skall hon vandra. Och det är som om själfva skogen trängde sig samman för att komma henne nära.

Som en ljum vårvind nalkas hon och som en gryning om sommaren... Hälgrid heter hon, Hemfrid heter hon också, och allt mildt och fagert på jorden».

Historien om Jans långa sjukdom efter julnatten i skogen är också mycket väl berättad. Feberfantasierna om alla de sorgsna kvinnoögonen, som stirra mot honom, skymningsdvalans djupa ro, medan brasskenet leker öfver bädden, Jans vansinniga längtan ut till lifvet, då den rimfrostgnistrande björken vid hans fönster aftecknar sig mot högblå himmel — man ser allt detta nästan med den sjukes egna ögon. Men vid lifvets dystra sidor dröjer författaren icke länge. Då Jan brännt sina mörka minnen på Valborgsmässoeldens bål och funnit sin älskade vid midsommarbröllopet, slutar hela boken »i dur» med soliga framtidsdrömmar och »lyckans visor».

Sagostilen — enkel och rask, med ett stänk af humor eller mystik — är i allmänhet väl genomförd i berättelserna om Jungfru-Jan och ger ett skimmer af poesi åt äfven hans mest vågade äfventyr. Boken är dock så uteslutande kärlekssaga, att Jans och Vifs dröm om hur »de skola vandra ut i världen och ställa sig på sin plats i de kämpandes led» kommer något omotiverad och bryter af mot stämningen. Men äfven som sagocykel betraktad lider den af en viss enformighet i skildringen af Jans naturdrömmier. Symboliken skulle verkat mycket kraftigare, om den ej mattats genom upprepande.

Trots dessa brister i framställningen, som göra att sagorna mindre lämpa sig att läsas i oafbruten följd, kan man ej undgå att ryckas med af den hänfödda naturdyrkan, som andas i dem. Boken kvarlämnar ett intryck af käckhet och originalitet, af friskhet och poesi.

S—d.

Drömmar af Olive Schreiner. Öfvers. af Ingeborg Kleen. Illustr. af Tyra Kleen.

Det är en egendomlig, starkt utpräglad författareindividualitet, som träder en till mötes i Olive Schreiners sagobok för stora barn — en sagobok, symboliskt omsluten af en stor, dunkel nattfjärils vingar. Det finnes hos denna författarinna en om Mrs Barrett-Browning påminnande fond af på samma gång fantasikraft, omfattande bildning och brinnande intresse för tidsrörelserna. De hafva skapat henne, detta barn af engelskt blod, uppvuxet i ett sydafrikanskt ökenlandskap, en stil, som i sträng patos och skälvande intensitet nästan är visionärens.*)

För denna tidskrifts läsare torde Olive Schreiners namn ej vara alldeles obekant. Då hennes »Dreams» nyss utkommit för åtta år sedan, meddelade Dagny i öfversättning en af de mest karakteristiska — en drömsyn under ett mimosaträd i öknen. I några kraftiga bilder skildras här kvinnans uppvaknande ur tusen-årig bundenhet. Slutet är i synnerhet belysande för författarinnans världsuppfattning: oräkneliga skola omkomma, innan någon öfver den mörka floden når fram till frihetens land, där män och kvinnor vandra hand i hand och frimodigt se hvarandra in i ögonen. Men ingen bör tveka att offra sitt lif, vunne hon ock därmed blott, att en stig trampas upp till flodbrädden för dem som komma efter.

Offervilligheten utan tanke på lön, den osjälfviska hängifvenheten är grundtanken i Olive Schreiners Dreams, och de genomströmmas af en djup känsla af hela mänsklighetens solidaritet. »Ingen människa lefver för sig själf, och ingen människa dör för sig själf». Det finnes bland dessa drömmar en skildring af helvetet, som påminner om Viktor Rydbergs grottesång; det framställes som en gästabadssal, med vinpressen tätt invid bakom en förlåt; men vinet, som de jublande skarorna berusa sig med, är lefvande. Till motsats skildras himlen såsom ett arbetsfält, där alla hjälpas åt och där arbetet blir allt mera fordrande, ju högre man når. Men helvetet är ej annat än jorden, hvars allt ifrån gråaste forntid hvarandra aflösande kulturer och världsvälden betecknas som i ruiner sjunkna gästabadssalar, undergrädda af musten från vinpressen; och jorden rymmer äfven arbetets himmel. »Vänd tillbaka till jorden», heter det till den drömmande. »*Det du söker finns där*».

Olive Schreiners dikter äro fyllda af religiös patos, men hennes religion känner inga dogmer. Det framgår tydligast af legenden om jägaren, som vill fånga sanningens hvita fågel och för att närma sig målet måste lämna »öfvertrons dalar» och låta alla fåglar därifrån fara, äfven »Odödlighet». »Måhända i Sanningens sång *en* ton skall likna din; men *jag* skall aldrig höra den», utbrister han. Hans enda lön, då han efter långa år döende dignar

*) För närmare uppgifter om Olive Schreiners lif och diktning hänvisas till en uppsats af Ingeborg Kleen, Ord och Bild 1897, elfte häftet.

ned på sin klippväg, är att en fjäder ur Sannings hvita vinge i det ögonblicket sakta dalar ned på hans bröst.

Själviskheten är helvetet, osjälviskheten är himlen — så skulle, från en sida sedd, Olive Schreiners religiösa öfvertygelse kunna formuleras. Då ängeln i en af drömmarne öppnar den hatfulle mannens ögon, då han ser in i dens själ, som förorättat honom, och måste utropa: »hur skön min broder är» — då blir ljuset i hans blick så starkt, att ängeln själf måste skylla sitt anlete därför. Den, som har bitterhet i hjärtat, står däremot mörk bland himmelns ljusa gestalter, och dess blommor vissna för den drömmandes andedräkt, då han vill anklaga sina medmänniskor. Vackrast är kanske denna tanke uttryckt i den lika enkla som gripande dikten »Jag tyckte jag stod —».

Det kan emellertid ej nekas, att Olive Schreiner med all sin rika konstnärsfantasi ej har någon säker konstnärlig smak. Bunyans landsmaninna gör sig ibland skyldig till tröttsamt genomförda allegorier. I »Jägaren» talas t. ex. om att han »från Inbillningens skyttel drog sina önsknings tråd» och sedan högg trappsteg i klippan med denna skyttel, eller om att »framför honom reste sig de mäktiga bergen af Sakförhållanden och Verklighet». Hon har också bilder så pinsamma, uttryck så vågade, att deras sublimitet mer än en gång är nära att slå öfver i sin motsats. Men allt detta uppväges af det storslagna och originella, det sibylleartadt inspirerade i hennes bästa dikter, sådana dikter som »I en kyrkoruin», »Den svunna lyckan» eller »En dröm om vilda bin». Ofta mycket egendomliga i uppslag, men fulla af djup mystik och stämning, måste de anslå vibrerande strängar i alla för poesi känsliga sinnen.

Det systerpar, som valt den ingalunda lätta uppgiften att göra en svensk allmänhet bekant med Olive Schreiner, har löst denna uppgift på ett synnerligen lyckligt sätt. Språket i drömmarne är rytmiskt och klangfullt; man får ett intryck af att öfversättarinnan lyckats känsligt återge ej blott meningen utan äfven den vid ovarsam beröring lätt förflyktigade stämningen. Och fröken Tyra Kleens teckningar till dessa drömmar äro förundransvärdt väl i stil med dem. Hon har i djärfva drag träffat det karaktäristiska, utan att låta sig förledas vare sig till torr allegori eller till smaklösheter. Den modernt symbolistiska, stiliserande behandlingen af figur och landskap stämmer väl öfverens med stilen i dessa visioner, där dröm och verklighet utan gräns flyta öfver i hvarandra. Detta fröken Kleens förstlingsarbete ger oss rätt att i henne hälsa en ny kraft på vår illustrationskonsts område.

S—d.

Notiser från bokmarknaden.

Pastorskan och Terwola torp af Maria är titeln på ett litet häfte, det första i den serie folkskrifter, tillhörande *Finsk kvinnoförenings allmännyttiga bibliotek*, som på föranstaltande af nämnda förening komma att spridas bland Finlands landtbefolkning. Målet med dessa skrifter är att på ett språk och i ett framställningssätt, som lättast finner gehör hos det enkla landtfolket, så väl praktiskt uppfostra som moraliskt höja den läsekrets, för hvilka de äro afsedda. Och föreliggande lilla skrift synes oss på ett särdeles lyckligt sätt ha löst uppgiften att både roa och undervisa. I en treflig och gemytlig dialog mellan pastorskän och torparhustrun Anna erhåller den senare praktiska och förståndiga lärdomar angående sättet att sköta hus och gård, barn och djur. Den beskedliga Anna är visserligen »en slamsadara», hvars ordningssinne ej är särdeles starkt utveckladt. När det skall göras fint, sparkas allt gammalt skräp under sängen, och därmed tror hon allt är väl beställt. Men pastorskän snokar obarmhärtigt under säng och skåp, i skrubbar och vråar, kommanderar fram sopkvast och skurborste, och det dröjer ej länge, förr än Terwola torp är en liten mönstergård, där snygghet och ordning förgylla upp fattigdomen. Hur gärna skulle man inte önska att det i verkligheten funnes många sådana där vänliga och praktiska pastorskor, som rumsterade om i våra små stugor, eller åtminstone att skrifter, liknande denna, spriddes och lästes rundt om i våra landsbygder. — *Några råd för hushållet* bifogas berättelsen. De innehålla beskrifning på gröt-, potatis- och strömmingkokning och annan enkel matlagning samt lämna för öfrigt anvisning angående en del hushållsrön såsom tvätt, slakt, bakning o. s. v., lämpadt för folket, allt trefligt framställt, praktiskt och lättfattligt.

*

Die Notwendigkeit der Einführung von Gesetzeskunde als obligatorischer Lehrgegenstand in Schulen von *Marie Raschke*.

»Rättslära som skolämne» är ämnet för föreliggande broschyr, hvilken vi fått oss tillsänd och hvars förf. är en af Tysklands mest framstående kvinnliga jurister, Fräulein Raschke i Berlin. Förf. motiverar sin framställning om nödvändigheten af, att äfven ungdomen bibringas kunskap i rättslära, därmed, att en stor del af brott och lagöfverträdelser härröra från okunnighet i den borgerliga lagens enklaste bud. Särskildt framhålls huru ödesdigert denna okunnighet kan inverka på kvinnans sociala ställning, allra helst under vår nuvarande samhällsordning, då kvinnans häfdande af sina medborgerliga rättigheter så ofta påfordras. Broschyren slutar med förslag till en petition, ställd till de olika tyska staternas undervisningsministrar och afsedd att utgå från alla Tysklands läraresällskap och kvinnoföreningar, om införande af rättslära som obligatoriskt undervisningsämne så väl i folkskolan som i de högre läroverken, kurserna naturligtvis lämpade efter de olika åldersklassernas utvecklingsstadium. Den lilla skriften är i hög grad tänkvärd och tillämplig för alla land, ej minst för vårt eget.

*

Aforismer af *En lekman*. Genom sin pseudonym har författaren till denna bok tydligen velat ge läsaren en varnande underrättelse om, att han icke är adept i någon af de vetenskaper, kring hvilka hans uttalanden röra sig, att han hvarken är teolog, filosof, politiker eller ästetiker. Men han är en man, som icke anser något mänskligt främmande för sig utan läser litet af hvarje och gör randanteckningar i sina böcker.

Dessa s. k. aforismer, hvilkas innehåll ofullständigt täckes af de fyra ofvan antydda rubrikerna, sakna i de flesta fall den knappa, paradoxalt tillspetsade form, som är den enda lämpliga vid ett dylikt uppdragande af reflektioner. De äro i stället så utredande och deducerande, att de stundom likna ofullgångna afhandlingar.

Både stilen och de uttalade åskådningarna värka så gammaldags, att om man icke funne resonnemanger om Bismarcks politik och symbolismen jämte ett par andra relativt moderna förhållanden, kunde man tro, att boken härstammar från början af seklet.

*

Poetische und andere Streifüge durch Schweden von *Ottile Schenck*. Ströftågen, icke de poetiska utan de andra, börja i Malmö och sluta i Helsingborg och mellan dessa ändstationer tangeras de Småland, Öland, Stockholm, Trollhättan och fiskläget Mölle, »die Perle von Skåne». Förf. har under dessa resor sett på natur och folk och historiska monumenter med vänligt iakttagande blickar och i allmänhet förstått att skaffa sig korrekta uppgifter. Jämte de oundgängliga betraktelserna öfver svenskarnas gästfrihet och hejdlösa pekuniära lättsinne råkar man på ganska fina observationer. Men ibland blir gästens artighet mot värdfolket något för kruserlig, såsom då hon vid beskådandet af de under trettioåriga kriget röfvade konstsaker, som förvaras på Kalmar slott, låter framskymta en förmodan, att 1600-talets svenska krigare »mit überraschendem Scharfsinn und Kennerblick» togo med sig hem från Tyskland en del lyxartiklar, för att 1800-talets tyska turister skulle känna sig mera hemmastadda, när de gjorde en sommartripp öfver hafvet.

De af bokens många poem, som äro öfversättningar från svenskan, karakteriseras af trohet mot originalens anda och ord. Särskildt lycklig är tolkningen af »Hvi suckar det så tungt uti skogen?»

*

Den lilla Hönsboken af *En erfaren hönsskötare*, är ännu en af de nyttiga småskrifter, som utgifvits af »Finsk kvinnoförening». I denna klart och enkelt affattade rådgifvare afsedd för allmogen betonas särskildt att »hönsskötsel ägnar sig bäst för kvinnor och barn», och anvisningarna om hur denna skötsel bör ordnas äro så praktiska och förståndiga, att man måste förstå hvilken viktig inkomstkälla en rationellt skött hönsafvel skall vara för ett land. Till spridande af kunskap i denna nyttiga näringsgren samt till väckande af en slumrande företagsamhetsanda hos landtbefolkningen böra böcker sådana som denna i hög grad bidraga. Vi upprepa hvad i fråga om den förstnämnda af dessa folkskrifter blifvit sagdt: Hur gärna skulle man ej önska att äfven för vår svenska landsbygd tillgång funnes till dylik god och lärorik läsning!

Föreningsmeddelanden.

Det stipendium å 120 kr., hufvudsakligen afsedt för vidare utbildning till lärarinnekallet, som årligen af Fredrika-Bremer-Förbundet utdelas, har för innevarande år lämnats åt fröken Valborg Bäcklund, som genomgår södra seminariet härstädes.

*

F. V. O. och bostadsbristen i hufvudstaden. F. V. O:s styrelse hade på senhösten 1897 föranstaltat en utredning rörande de sannolika bostadsförhållandena för arbetare vid början af 1898. Man hade nämligen anledning befara, att den rådande bostadsbristen skulle än ytterligare förvärras på nyåret, emedan åtskilliga hus då skulle rifvas, utan att ett motsvarande antal lägenheter till dess blefve färdiga. Af undersökningen framgick, att ensamt på Östermalm under årets första månader 61 hushåll, omfattande 284 personer, måste blifva husvilla genom nedrifning af 4 hus, men de lägenheter, som beräknades blifva färdiga till inflyttning under samma tid, utgjordes blott af 38, samtliga tydligen betingande rätt dryga hyror. Styrelsen aflät då i början af dec. till Drätselnämndens första afdelning en skrifvelse, hvori detta förhållande påpekades, och hvori styrelsens hemställde, om ej tillfälliga bostäder af trä möjligen kunde af staden på någon densamma tillhörig mark i utkanterna uppföras — enligt uppgift skulle det kunna ske på några veckor — så att man ej af omständigheterna skulle tvingas att tillgripa den förtviflade utvägen att inhysa flera husvilla familjer i någon möjligen tillgänglig större sal och trotsa allt det elände, som ett dylikt sammanförande oundvikligen alstrar.

Stadens byggnadskontor, till hvilket skrifvelsen af Drätselnämnden remitterades, bekräftade F. V. O:s uppgift rörande den sannolika tillgången på nya bostäder samt äfven de gamla husens utrymning, men lyckades få rifningen af ett par hus uppskjuten, så att intet förvärrande af bostadsnöden skulle vara att befara förrän 1 febr., då ovillkorligen 22 familjer, bestående af 104 personer, skulle behöfva ny bostad. I sin svarsskrifvelse till F. V. O. meddelar Drätselnämnden detta och erbjuder föreningen att få på ett år disponera kolera-baracken vid Bellevue — sorgligt ryktbar sedan ett par år tillbaka genom den bedröfliga bild, som där inhysta husvilla företedde, sammanförda i massor, som de voro — ett i sanning oväntadt svar på en hemställan, hvars grundton var: förekommande af barackväsendets ohyggligheter och svåra följder. Skrifvelsen åtföljdes visserligen af en plan till ordentlig inredning af byggnaden till afsöndrade lägenheter, men det uppgjorda kostnadsförslaget uppgår till c:a — 8.000 kr.!

Lyckligtvis innehöll skrifvelsen tillika ett meddelande, att tomt kunde blifva uppläten, om enskilda skulle vilja bygga sådana bostäder som F. V. O. åsyftade. En förening för detta ändamål är nu under bildande, ritning och kostnadsförslag äro uppgjorda, tomt utsedd och af stadens byggnadschef gillad och uppförandet af ett hus, innehållande 20 enkelrum med kakelugnsspis, skall påbörjas så snart tomten blifvit utsedd, hvilket man hoppas skall ske i dessa dagar. Under den förutsättningen beräknas huset kunna vara färdigt till inflyttning omkr. den 15 febr.

Hyran skall sättas så lågt som möjligt och upptagas i små poster för att underlätta dess erläggande. Meningen är att möjligen framdeles uppföra flera sådana hus, hvilka alltid, äfven om bostadstillgången blir jämförelsevis riklig, äro behöfliga för dem, hvilkas förmåga att betala är ringa.

För att underlätta ett hastigt förverkligande af nämnda företag har F. V. O. förklarar sig villig att af tillgängliga medel lämna detsamma understöd.

Från skilda håll.

Behörighet för kvinna att vara rättegångsombud. I 15 kap. 2 § Rättegångsbalken af 1734 års lag stadgades, att »de, som för andra må tala och svara, skola vara oberyktade, ärlige, redlige och förståndige män». Fråga kan nu uppstå huruvida med denna föreskrift afsetts att utesluta kvinnan från rätten att vara ombud. I nämnda lag begagnas nämligen aldrig ordet »person», utan ordet »man» står på många ställen såsom otvetydigt afseende både män och kvinnor. På andra ställen åter är det tydligt att »män» ställts i motsats mot »kvinnor». I förevarande fall är lagens mening ej fullt klar, hvilket gjort att domstolarne tillämpat lagbudet olika, ehuru väl under senaste tiden praxis allt mer utvecklat sig till förmån för kvinnans rätt att vara rättegångsombud. Särskildt är det ganska vanligt att kvinnor uppträda såsom ombud i mål, däri äfven de äga del, eller då saken rör någon anförvandt, som är förhindrad infinna sig vid rätten.

Hänvisande till hvad Dagny i fjolårets riksdagsredogörelse i ämnet meddelat, lämnas här en kort öfversikt af frågans gång i vårt representanthus.

För vinnande af enhet i rättsskipningen väckte vid 1897 års riksdag Olof Persson i Killebäckstorp en motion i andra kammaren att ordet »män» skulle uteslutas ur omförmälda §, hvarigenom sålunda blefve tydligt att både män och kvinnor ägde uppträda som ombud vid domstol. Denna motion bifölls i båda kamrarna utan votering. I första kammaren föregicks beslutet af en kortare diskussion, därunder herrar Hasselrot och Lemon talade för bifall till motionen, under särskildt betonande af vikten att vinna enhet i rättsskipningen, hvaremot herrar Ölander och Billing yrkade afslag, hufvudsakligen af det skälet att, enligt deras åsikt, det ej vore något eftersträfvansvärdt att söka tillförsäkra kvinnan den ifrågasatta rättigheten.

Genom en lag af den 19 november 1897 har Kongl. Maj:t med godkännande af riksdagens beslut förordnat om ändrad lydelse af 15 kap. 2 § Rättegångsbalken i enlighet med motionärens hemställan.

•

Upsala privatgymnasium. Till beriktigande och fullständigande af den notis, som förekom i första häftet, meddelas följande. Gymnasiet, som öppnas instundande vårtermin, om tillräckligt många elever anmäla sig, lämnar, i likhet med Upsala enskilda läroverk, tillträde åt så väl gossar

som flickor och uppställer som inträdesfordran afgangsbetyg från klass VI:1 vid ett högre allmänt läroverk eller från klass VII vid högre flickskola eller examen, som utvisar motsvarande kunskaper. Kurserna äro beräknade på tre år. För dem, som så önska, beredes tillfälle till undervisning i slöjd och huslig ekonomi.

Utom föreståndaren och föreståndarinnan äro 6 lärare och lärarinnor anställda, och det utlofvas, att lärarekrafterna, om så erfordras, genast skola ytterligare förstärkas.

*

Inskränkning af sjuksköterskors arbetstid. Med anledning af fru Norries artikel i Dagnys 7:de h. 1897 »Sygepleje som arbejdsfelt for kvinden» har ett af de större lasaretten i landsorten, på framställning af lasarettets öfersköterska, från 1898 års början anställt ytterligare en sköterska och en städerska, hvarigenom sköterskepersonalen bereds omkring 3 timmars ledighet hvarje dag.

*

Den kvinliga järnvägspersonalens ställning. Namnet af att vara det af statens ämbetsverk, hvarest de anställda kvinnornas intressen på det med rättvisa och humanitet bäst öfverensstämmande sätt tillgodoses, har kongl. järnvägsstyrelsen ånyo häfdat genom det nya tjänstgöringsreglemente, hvilket blifvit gällande från och med 1 jan. 1898. Enligt en punkt i detsamma kan ingen vid statens järnvägar anställd person »från sin plats skiljas mot egen vilja och utan att hafva begått tjänstefel.» Enligt det gamla reglementet däremot ägde järnvägsstyrelsen rätt att — med iakttagande af 3 månaders uppsägningstid — från sin plats skilja hvarje tjänsteman, utan att denna genom tjänstefel eller oskicklighet förverkat sitt förordnande» — en rättighet hvaraf styrelsen alltid begagnade sig vid de kvinliga kontorsskrifvarnes ingående af giftermål. Dessa förlorade i och med detsamma all rätt till pension tillika med de i pensionskassan insatta medlen.

Ehuru det antages ej vara sannolikt, att många gifta kvinnor skola begagna sig af den nyvunna rättigheten att stanna kvar i tjänsten, är makten därtill numera dem obestridd, ett förhållande, som i väsentlig mån förändrat den kvinliga järnvägspersonalens ställning.

*

Kvinliga Gymnastiksällskapet, som allt sedan sin stiftelse 1888 nitiskt arbetat för väckandet af håg för kroppsöfningar bland arbetande kvinnor, anordnade den 3 jan. kl. 8 e. m. å Kongl. Gymn. Centralinstitutets hörsal ett föredrag, som hölls af fröken Sally Högström.

Ämnet var: *Gymnastikens nytta och betydelse samt om den svenska gymnastikens stiftare P. U. Ling.*

Föredraget inleddes med en förklaring öfver hvad som förstås med gymnastik, nämligen ordnade planlagda kroppsöfningar, valda och bildade efter den sunda kroppens lagar och behof. Gymnastikens mål är att harmoniskt utveckla kroppen för befordrandet af hälsa, kraft, uthållighet och skönhet.

Vidare framhölls genom exempel den väsentliga skillnaden mellan gymnastiska rörelser och i dagliga lifvet utförda rörelser.

Till sist uppdrogs de yttre konturerna af P. U. Lings lif, denne man, som blef svenska gymnastikens skapare och hvars skapelse är ett nationalverk, som bör blifva hela folkets egendom.

Tal. slutade med att framhålla, att eftersom kvinnan icke blott är kvinna utan äfven människa, bör något så allmänt mänskligt som gymnastik och kroppsrörelse äfven hafva betydelse för fyllande af hennes uppgift i hemmet och ute i lifvet; och därför fordras att hon äger friska sunda kroppskrafter. En del af de närvarande kvinnorna hade ju redan genom deltagande i de gymnastikkurser Kvinliga Gymnastiksällskapet anordnat, lärt sig uppskatta kroppsrörelsernas välsignelsebringande inflytande. Men ännu rymma Kongl. Gymn. Centralinstitutets ljusa luftiga salar nya skaror, hvarför det vore att hoppas, det nyttan och betydelsen af ändamålsenlig kroppsrörelse allt mera insägs af vår hufvudstads kvinliga befolkning.

*

Kvinliga gymnastiksällskapets kurser för vårterminen äro förlagda till följande dagar:

Måndagar och torsdagar kl. 8.15—9 e. m.

Tisdagar och fredagar kl. 8.15—9 e. m.

Terminsafgift 1: 25. Till mindre bemedlade utlämnar sällskapet gymnastikdräkter.

Kurserna börja omkr. den 15 jan. och fortgå till omkr. den 15 maj.

*

»Köbenhavns kvindelige gymnastikforening» har under arbetsåret 1896—97 anordnat billiga gymnastikkurser för arbetande kvinnor, och hafva deltagarinnorna varit 126, fördelade på 3 afdelningar i olika delar af staden. Kommuneskolor och fröken Zahles gymnastiksal ha gratis upplåtits, likaså ha gymnastiklärarinnorna gratis skött undervisningen. I mars hölls ett gemensamt samkväm af såväl ofvan nämnda förenings ursprungliga medlemmar som de nybildade afdelningarne af arbetsklassens kvinnor. Vid detta samkväm hölls ett föredrag om »Kvindenes bygning», senare på aftonen sjöngs och musicerades samt förevisades ljusbilder. Dylika samkväm för de olika klassernas arbetande kvinnor bidraga i väsentlig grad att borttaga klassgränsen.

»Formand» för denna förening är fröken Charlotte Bonnevie, som 1885—87 genomgick K. Gymn. Centralinstitutet.

Enligt den norska tidningen »Nylænde» ha äfven under sistlidne höst i Kristiania dylika billiga gymnastikkurser för arbetande kvinnor anordnats, i det att man, liksom först i Stockholm och sedan i Köpenhamn, där insett, att synnerligast i stora städer gymnastiken är nödvändig som motvikt mot stillasittande och ensidigt arbete.

*

Till Norges kvinliga studenter, nuvarande och f. d., har en skolebestyrer P. Boss i Kristiania riktat ett upprop med anhållan att få besvarade sex frågor rörande hvars och ens specialstudier, praktiska utbyte af dessa etc. De inflytande svaren äro ämnade till grundval för en statistik, som skall ingå i en framställning af Norges högre skolväsende för »Zeitschrift für ausländisches Unterrichtswesen».

Genmäle.

Med anledning af en artikel »Våra barn och lotteriväsendet», undertecknad *L. E.*, som förekom i Dagnys 8:de häfte för 1897, hafva vi mottagit nedanstående genmäle:

Allt sedan Onkel Adams dagar har det varit vanligt att barn-tidningarne allt som oftast tillställt »pristäfingar». Detta för att glädja och roa de små prenumeranterna samt väcka och underhålla lusten för den tankeöfvande sysselsättning, som lösandet af s. k. »hufvudbryuppgifter» obestriddigen utgör. Då nu omöjligt *alla* täflande kunna erhålla pris, måste ju saken afgöras genom lottning. »Fordom, då prisen enbart utgjordes af böcker och tidningar» blef ej detta kalladt »lotteriväsende»; då man nu med denna benämning söker misstänkliggöra vår en gång om året förekommade julpristäfving, synes detta ske därför, att våra pris äro jämförelsevis både många och stora. Onkel Adam hade kanske 1,000 prenumeranter och utfäste kanske 10 pris, vi ha nära 19,000, och då måste ju antalet pris tagas i proportion härefter; att vi tagit till en del af dem så pass stora, att de blifva af verkligt värde för mottagaren — hur skulle vi kunna tänka, att härom vore annat än godt att säga? »Men», frågar artikelförf. »är det rätt att sätta barn — kanske fattiga folkskolebarn — i tillfälle att utan motsvarande arbete erhålla så dyrbara saker som t. ex. en velociped, en klocka, en sparkstötting o. s. v.» Vi svara utan tvekan: ja, härvidlag anse vi detta vara rätt. Våra prenumeranter utgöras till minst nio tiondelar af »fattiga folkskolebarn», och just för dessa är vår julpristäfving afsedd. De förmögnare barnen beredas så många tillfällen till glädje och förströelse af alla slag, de ha så många böcker, så många och dyrbara leksaker, att de väl kunna undvara såväl själfva nöjet af pristäfvingen som de utfästa prisen. För de »fattiga folkskolebarnen» åter ger blotta deltagandet i en pristäfving anledning till fröjd och glädje. Bara det att lösa uppgifterna, att fint och sirligt uppsätta dem, att slå in dem i kuvert, skrifva adressen och så alldeles »egenhändigt» afsända bref ända till Stockholm, där brevet noga granskas och kritiseras, detta är för dem icke hvardagssaker utan ger anledning till glädje, intresse, tankeverksamhet och sysselsättning för lång tid. Tillfaller så ett pris, i all synnerhet ett af de större, blir detta en tilldragelse, som lyser upp hela deras tillvaro. För ett »fattigt folkskolebarn» utgör t. ex. en sparkstötting, en klocka, ett par skidor, en verktygslåda, ett par skridskor o. d. all världens härlighet, medan det åter igen för förmögnare barn är en ganska vanlig sak.

Den »ungdomsvelociped», som utgör första priset, har ett värde af hundra kronor. I julpristäfvingen för två år sedan erhöles den af en mycket fattig folkskolegosse i Malmö. Gossens lärare satte sig i förbindelse med föräldrarne. Deras liksom gossens glädje var obeskriflig. Efter deras önskan erhöles i stället för velocipeden hundra kronor kontant, hvilka under lärarens tillsyn för gossens räkning insattes i banken för att en gång användas till hans konfirmationsutstyrsel. Till samma ändamål användes äfven fjorårets första pris, som tillföll en flicka, äfven hon »fattigt

folkskolebarn». Att nu dessa barn genom lottning erhöilo nämnda beklädnad af oss kan väl ej vara mera orätt, än då vid åtskilliga välgörande sällskap lottning sker vid beklädnaders utdelning.

Flera hundra lärare och lärarinnor ha till dessa pristäffingar gifvit prenumerationsintyg (det är ju en själfklar sak att *endast* prenumeranter få deltaga), men vi ha aldrig af dessa hört några farhågor vare sig sådana som artikelförfattaren eller andra uttalar. Barnen lösa sina uppgifter, som ingalunda utgöras af »gåtor att gissa» utan hufvudsakligast äro af geografiskt slag, och för hvilkas »uttagande» det för folkskolebarn fordras ett efter olika åldrar lättare eller svårare arbete med bok och karta. Dyliga uppgifter äro enligt samstämmig utsago mycket befordrande för barnens kunskap i detta ämne. Vi ha med vår julpristäffing ett dubbelt syftemål. Det första är att, såsom af det förut sagda framgår, bereda våra små prenumeranter glädje och tankeväckande sysselsättning. Det andra är — vi ha alls ingen anledning att dölja det — just att locka nya prenumeranter å Folkskolans Barntidning. Vi veta af erfarenhet, att det, i synnerhet å landsbygden, finnas tusentals hem, hvilka väl kunde ha råd men icke vilja offra ens en femtioöring för tillgodoseendet af barnens andliga behof. I dessa hem bedja barnen förgäfves om att få tidningen, hvilken de kanske sett en eller annan skolkamrat hafva. Men inför utsikten att barnet såsom prenumerant kanske kunde erhålla ett af de utlofvade prisen ge föräldrarna med sig, och barnet får sin tidning. Så tränger den in i hem, som kanske annars aldrig öppnats för den, och får där blifva hvad den vill vara: ett närande bröd för små hungrande själar. Endast i det fall att tidningen vore ett skräp, som genom prenumerationspriset öfverbetaltes, kunna vi se något orätt däri, att utsikten till pris lockat till prenumeration. Men Folkskolans Barntidning ger det bästa och mesta möjliga för det lägsta möjliga pris. De flesta folkskolebarn betala för dem endast *en* krona jämte 15 öre i postarfvode. För *en* krona erhålla de årl. 40 åttasidiga, rikt illustrerade n:r, med nästan uteslutande originalbidrag af våra bästa förf., därjämte den dyrbara, praktfullt utstyrda *Julklassen* (boklädspris 25 öre) samt dessutom pedagogiska tidskriften *Till Föräldrar* (boklädspris 30 öre). Tror någon, att man *kan* ge mera för en krona?

Men hvad är väl vunnet genom *allena det*, att tidningen ger det bästa möjliga innehåll? Först genom tidningens spridning ut bland bygdernas barn blir innehållet fruktbarande, och man kan ju vänta att frukterna skola mångfaldigas i samma mån, som prenumerationsantalet mångfaldigas. Allt, som främjar Folkskolans Barntidnings spridning anse vi därför vara något godt, väl värdt att för ändamålet användas.

Lärare och lärarinnor, som känna Folkskolans Barntidning, veta väl, att de genom att verka för dennas spridning främja gudsfrukten, fosterlandskärlek, arbetsamhet, sanningskärlek och ärlighet; de känna också väl till de »fattiga folkskolebarnens» glädjetomma tillvaro och unna dem därför gärna pristäffingens nöje.

Stockholm den 27 dec. 1897.

Red. af Folkskolans Barntidning och Julklappen.

Svar på genmålet.

Då Red. af Folkskolans barntidning godhetsfullt tillsändt mig en afskrift af det genmål, däri min i Dagnys 8:de häfte 1897 införda artikel, »våra barn och lotteriväsendet» bemötes, har jag ansett mig befogad, att redan nu besvara detsamma.

Allra först ber jag att uttryckligen få förklara, att jag i intet afseende angripit innehållet af Folkskolans barntidning. Ehuru jag ej själf varit i tillfälle att på ett grundligare sätt taga reda på tidningens innehåll, är jag dock villig att tro, att tidningen motsvarar alla de goda vitsord den erhållit af såväl pressen som af folkskolans lärare och lärarinnor. Red. är därför värd all heder för hvad den lyckats åstadkomma och i likhet med Red. är jag mycket glad öfver att tidningen blifvit spridd i vida kretsar bland våra fattiga folkskolebarn. Att prenumerationspriset är mycket lågt, och att barnen få god och full valuta för sina pengar — det torde heller icke af någon förnekas.

Mitt angrepp gäller endast pristäfningen i julnumret och detta ur två synpunkter, om hvilka jag nu ber att något tydligare få uttala mig. Denna pristäflan kan hos barnen väcka *lust för lotteriväsendet*, och den kan komma dem *att för frukt af eget arbete utgifva det, som är frukten af en annans arbete*.

I genmålet heter det, »att allt sedan Onkel Adams dagar har det varit brukligt att i barntidningar bjuda på s. k. hufvudbryuppgifter och att i förening med dem anordna pristäffingar.» Mycket sant. Detta slags uppgifter ha alltid varit och skola alltid förblifva både nyttiga och roande för barn. Men Onkel Adams pris voro af så obetydligt penningvärde, att täflandet om dem icke förde med sig någon farlig eggelse för barnen; den vinnande tog saken med lugn: man hade fått en liten belöning. Vi tro också, att de vuxna — barnens föräldrar, vänner och bekanta — bra litet blandade sig i dessa pristäffingar. Helt annorlunda ställer sig saken, då vinsten utgöres af t. ex. en velociped eller en klocka, då väckes vinningslystnad och lotterifeber hos barnen, ja, kanske hos en hel familj. Det är just om dessa stora pris, hvilka ej stå i något rimligt förhållande till barnens »arbete» jag uttalat mitt ogillande — ett ogillande, om hvilket jag ingalunda står ensam bland de lärare och lärarinnor, som tänkt på sakens verkliga innebörd. Red. tyckes vidare tro, att jag stött mig på de *många* prisen — på intet vis. Om t. o. m. halfva antalet prenumererande barn, sålunda omkring 8,500, vunne en liten bok eller en barntidning, skulle detta, från min synpunkt, ingenting betyda.

Hvad Red. för öfrigt sagt som försvar för pristäfningen kan med samma fog sägas som försvar för allt slags lotteri. Den som vinner blir alltid glad; är vinsten till på köpet stor, så anses nog vinnandet alltid som en tilldragelse, »som sprider ljus öfver hela tillvaron.»

Låt oss också se saken från en annan sida! Skulle det ej kunna hända, att den fattige gosse, som i barndomens dagar vann 100 kr. genom att prenumerera på en tidning, som vuxen man, i förlitande på sin gamla tur, komme att pröfva lyckan på de utländska penningelotterierna? Och

vi önska väl icke att ingjuta håg för lotteriväsen hos våra svenska barn? Den svenska lagstiftningens mening om lotteri torde väl för alla vara bekant — lotteriväsendet är demoraliserande, det befrämjar icke arbetsamhet och sparsamhet.

Red. har vidare icke sagt ett ord om en pristäffingens fränsidor. Om tillvaron för de vinnande — och deras antal är ju mycket litet — blifvit idel ljus, hur har det då gått med alla de tusentals barn, som icke vunnit någonting alls eller vunnit något mycket obetydligt? Hurudan har deras tillvaro blifvit? Missräkningar äro alltid svåra att bära.

Hvad Red. sagt om »de välgörande sällskapens» utlottning af kläder till fattiga barn, kunna vi icke finna här äger minsta tillämpning. Barnen ha där icke gjort någon penningeinsats; alltsammans är en gåfva och de välgörande sällskapens afsikt är icke att vinna något medelst lotteriets anordnande.

Red. tyckes vidare tro, att jag anser det »ovärdigt att locka prenumeranter». På intet vis; det kommer blott an på med hvilka medel man lockar. Jag kan däremot ej instämma med Red. i att »allt^{*)}», som främjar Folkskolans barntidnings spridning anse vi därför vara något godt, väl värdt att för ändamålet användas». — Ändamålet helgar icke medlen.

På flere ställen har Red. i sitt genmäle ställt de förmögna barnen och folkskolans fattiga barn som motsatser. Jag vet nog också, att dessa motsatser äro mycket stora. Men flertalet af våra svenska barn äro väl därför ej millionärers barn? För de allra flesta barn — och det är här hufvudsaken — torde en velociped eller en klocka vara en mycket eftersträfvansvärd vinst.

I hvad här ofvan yttrats, har jag nästan uteslutande fäst mig vid det omoraliska i själfva lotteriväsendet. Låt mig också med ett par ord få påminna om det farliga i att sätta barn i tillfälle att taga lön för en annans arbete. Om nu också barnens omgifning — föräldrar och vänner — taga detta slags fusk mycket lätt, ja, rent af befordra detsamma, så är det dock fusk. Vi, som hafva gjort barnens uppfostran och undervisning till vår lefnadsuppgift, böra väl ej på något sätt vara med om att befordra något slags fusk. Låt oss också här skåda in i framtiden. Kan det ej hända, att barnets fusk slutar med den vuxnes bedrägeri. Gifver ej vår njutningslystna tids lynne vid handen, att det just är till redbarhet vi främst äro skyldiga att uppfostra våra barn.

Till sist en liten verklighetsbild från en af våra landsortsstäder. En barntidning — ej folkskolans — utlofvade förra året genom lottning en mycket hög vinst åt ett af de barn, som löst en del uppgifter. En flicka har berättat mig, huru hon och hennes kamrater sutto uppe om nätterna till kl. 12 för att lösa uppgiften, ja, huru de t. o. m. under lektionerna sysslade härmed; vidare huru de i boklådan lånade lexikon, ordböcker och andra hjälpmedel. Dessutom fick jag veta, att »en kamrat hade en mängd af fars och mors bekanta som hjälpte henne». Här rådde sålunda fullkomlig lotterifeber bland samhällets små innevånare.

L. E.

*) Kursiveradt af författaren.

Freja-Magasinet

C. E. LAGERSTRÖM

18 Humlegårdsgatan 18

18 Götgatan 18

29 Drottninggatan 29

Spis- och Knäckebröd

i många olika sorter, öfverträffliga i välsmak.

HEDERSPRIS och **GULDMEDALJ**

Dresden 1894.

Braunschweig 1895.

Biscuits och **Cakes**

till betydligt lägre pris än de utländska.

C. W. SCHUMACHER

Stockholm

Kongl. Hofleverantör.

17 Norrlandsgatan 17.

Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, Stockholm, 54 Drottninggatan,

finnas anmälda kvinnliga arbetssökande såsom: lektionsgifvare i olika ämnen, svenska och utländska lärarinnor för hem och skolor, kontors- och skriftråden, bonner, husföreståndarinnor, sällskap och biträden i hem, föreläsare, gymnaster, sjuksköterskor m. fl.

BARNÄNGENS antiseptiska **Vademecum**

för **munnens, tändernas** och **hudens vård** m. m.

OBS.! Intyg från nedanstående medicinska auktoriteter åtfölja hvarje flaska:

Professorn i hygien vid K. Karol. Institutet Hr E. Almquist, Professorn vid Upsala Universitet Hr Olof Hammarsten, Docenten i farmakodynamik vid Upsala Universitet Hr M. Elfstrand.

Vademecum öfverträffar i bakteriedödande och bakteriehämmande förmåga hvarje annat i handeln förekommande oskadligt mun- o. tandmedel.

En flaska **Vademecum** innehåller minst lika stor bakteriedödande och bakteriehämmande förmåga som 30 vanliga $\frac{1}{2}$ -literflaskor bästa Aseptin. Se vidare den åtföljande beskrifningen.

Anmälan.

Som synes äro priserna de billigaste här på platsen, och för välgjord arbete garanteras.
Guds af hämtas afgiftsfritt.

Hilour Anderssons Ullspinneri- O. Skrädderi-Aktiebolag
Rikstel. 1 63.
Allm. tel. 76 83.
Söderbor torde godhetskult beakta filialen Hornsgatan 1. Allm. tel. 30 435.

Sparsamma Fruar!

Sommarkapper	färgas från	kr. 1:—	2:—	3:—	4:—	5:—	6:—	7:—	8:—	9:—	10:—	11:—	12:—	13:—	14:—	15:—	16:—	17:—	18:—	19:—	20:—	21:—	22:—	23:—	24:—	25:—
Regnkapper	»	1:—	2:—	3:—	4:—	5:—	6:—	7:—	8:—	9:—	10:—	11:—	12:—	13:—	14:—	15:—	16:—	17:—	18:—	19:—	20:—	21:—	22:—	23:—	24:—	25:—
Kvällning, hel	»	1:—	2:—	3:—	4:—	5:—	6:—	7:—	8:—	9:—	10:—	11:—	12:—	13:—	14:—	15:—	16:—	17:—	18:—	19:—	20:—	21:—	22:—	23:—	24:—	25:—
Lif	»	1:—	2:—	3:—	4:—	5:—	6:—	7:—	8:—	9:—	10:—	11:—	12:—	13:—	14:—	15:—	16:—	17:—	18:—	19:—	20:—	21:—	22:—	23:—	24:—	25:—
Sommaröfverroekar	»	1:—	2:—	3:—	4:—	5:—	6:—	7:—	8:—	9:—	10:—	11:—	12:—	13:—	14:—	15:—	16:—	17:—	18:—	19:—	20:—	21:—	22:—	23:—	24:—	25:—
Hel kostym	»	1:—	2:—	3:—	4:—	5:—	6:—	7:—	8:—	9:—	10:—	11:—	12:—	13:—	14:—	15:—	16:—	17:—	18:—	19:—	20:—	21:—	22:—	23:—	24:—	25:—

Dagny, som 1898 börjar en ny följd, kommer med detta år att framträda i en betydligt utvidgad form. Tidskriften skall som tillförene utgifvas af och vara organ för **Fredrika-Bremer-Förbundet** och således hafva till sin hufvuduppgift att verka för en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt, såväl som i socialt och ekonomiskt hänseende.

Därjämte kommer **Dagny** såsom organ äfven för **Föreningen för Vålgörenhetens Ordnande och Föreningen Handarbetets Vänner** att blifva i tillfälle att med större sakkännedom än tillförene följa de områden af kvinlig verksamhet, hvilka representeras af dessa föreningar.

Åt **sjuksköterskornas intressen** och andra viktiga spörsmål, som beröra kvinnan, skall synnerlig uppmärksamhet ägnas; hvar förutom litteraturens företeelser i hem- och utlandet, framför allt sådana litterära alster, som behandla kvinnorörelsen och därmed sammanhängande frågor, öfversikter och notiser, kortare berättelser, minnesteckningar, resebref, biografiska och historiska utkast, kåserier m. m. alltjämt rikligt skola i tidskriften inflyta.

Dagny redigeras af fröken **Lotten Dahlgren**, till hvilken, under Förbundets adress, alla bidrag till och meddelanden rörande tidskriften böra ställas.

Dagny utkommer från och med 1898 med **20 häften**, utgörande minst **28 tryckark.**

Priset för hel årgång blir endast höjdt med 1 kr. således:
För medlemmar af **Fredrika-Bremer-Förbundet** ... kr. 3,50.
För icke medlemmar af **Fredrika-Bremer-Förbundet** » 5,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå**, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå** till ett pris af 30 öre för enkelhäfte.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 48 16.

F. V. O. Centralbyrå: Stora Nygatan 36

Rikstelefon 15 46 — Allm. telefon 27 15
är under vintern öppen alla helgfria dagar, utom lördagar, kl. 10—4.
För hjälpsökande kl. 1/2, 10—11.

Föreningen Handarbetets Vänner: Brunkebergstorg 18.

Öppet 10—4.